

**Վ. ԲՐՅՈՒՍՈՎԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ В. БРЮСОВА
BRUSOV STATE UNIVERSITY**

**ԲԱՆԲԵՐ
Վ. ԲՐՅՈՒՍՈՎԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ВЕСТНИК ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ
В. БРЮСОВА
BULLETIN OF BRUSOV STATE UNIVERSITY**

**ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ
ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ**

**ПЕДАГОГИКА И СОЦИАЛЬНЫЕ НАУКИ
PEDAGOGY AND SOCIAL SCIENCES**

2 (59)

**Վ. ԲՐՅՈՒՍՈՎԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
«ԼԻՆԳՎԱ» ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ**

ԵՐԵՎԱՆ - 2022

**ԻՐՈՒՅԹՆԵՐԻ ՅՈՒՐԱՑՄԱՆ ԴԺՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՀԱՂԹԱՀԱՐՈՒՄԸ ԳԵՐՄԱՆԵՐԵՆԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ**

ԷԼԼԱ ԱՎԱԳՅԱՆ

Համառոտագիր

Գերմաներենը՝ որպես օտար լեզու ուսումնասիրելիս, ուսանողները հաճախ հանդիպում են բառերի, երևույթների, որոնք չկան իրենց ծանոթ այլ լեզուներում և հատուկ են միայն տվյալ լեզվին: Այդպիսի բառերը իրույթներ են: Սույն հոդվածն ուսումնասիրում է ուսանողների կողմից իրույթների յուրացման դժվարությունների առանձնահատկությունները և նրանց հաղթահարման համար կիրառվող ուսուցման ժամանակակից մեթոդները:

Հոդվածում առաջարկվող մեթոդները, եղանակները և վարժությունները փորձարկվել են Վ.Բրյուսովի անվան պետական համալսարանի գերմաներենը՝ որպես մասնագիտություն, և գերմաներենը՝ որպես 2-րդ և 3-րդ օտար լեզու սովորող ուսանողների լեզվի իմացության A1, A2, B1 մակարդակներում: Բոլոր առաջարկվող միջոցառումներում առանցքային է այն գաղափարը, որ իրույթների յուրացման արդյունավետությունն ապահովում է երկրագիտական հենքի վրա կառուցված դաս, որտեղ բառապաշարի և քերականական կանոնների ուսուցմանը զուգահեռ անհրաժեշտ է ուսանողներին հաղորդել միջմշակութային գիտելիք և ուսումնասիրվող լեզվի նրբությունները:

Հիմնաբառեր՝ իրույթ, լեզվական միջավայր, երկրագիտական նյութ, արդյունավետ հաղորդակցություն, մշակութային ինքնություն

Ներածություն

Այսօրվա գլոբալացված հասարակությունում մարդը մեկուսացված չի ապրում: Երկրների, ազգերի, մշակութային խմբերի միջև հաղորդակցությունը և շփումը աստիճանաբար ձեռք են բերում մեծ կարևորություն, դառնում անխուսափելի անհրաժեշտություն: Այս համատեքստում մշակութային յուրաքանչյուր խմբի կամ անհատի առջև

հարց է առաջանում՝ ինչպե՞ս վարվել, ո՞րն է առաջնային, չէ՞ որ մի կողմից անհրաժեշտ է պահպանել մշակութային ինքնությունը, ազգային դիմանկարը, մյուս կողմից՝ հարմարվել, հանդուրժել, յուրացնել նոր, այլ մշակութային համատեքստեր, դառնալ աշխարհի քաղաքացի: Թերևս այս երկու տեսակետներն էլ գիտակցելը հավասարապես կարևոր է անհատի միջմշակութային կարողության ձևավորման և զարգացման համար: «Միջմշակութային կարողությունը մի ունակություն է, որը թույլ է տալիս համապատասխան միջմշակութային դաշտում արդյունավետորեն հաղորդակցվել» (Erlil, 2015, S. 11): Ընդ որում, մշակութային տարրեր կարելի է գտնել կյանքի գրեթե բոլոր ոլորտներում՝ կենցաղ, սպորտ, գրոսաշրջություն, քաղաքականություն, լրագրություն, բժշկություն:

Կա մի հին ասացվածք՝ ինչքան լեզու գիտես, այդքան մարդ ես: Անշուշտ, ժողովուրդը միշտ ճիշտ է: Սակայն սույն ասացվածքի բուն էությունը մեր օրերում ձեռք է բերում հավելյալ ենթատեքստ. օտար լեզուն մարդուն հնարավորություն է տալիս դիտարկել իրեն այլ հեռանկարից, սեփականին զուգահեռ ճանաչել և յուրացնել օտարը, դառնալ հանդուրժող այլ մշակույթների, քաղաքակրթությունների նկատմամբ: Առանց օտար լեզուների իմացության ինտելեկտուալ մարդու գիտելիքն ու կրթությունը թերի են: Այդ է պատճառը, որ առանձնահատուկ կարևորվում է օտար լեզուների դասավանդման նորովի կազմակերպումը, նամանավանդ, որ մեր «տարածաշրջանում դրա յուրացումը կատարվում է սահմանափակ պայմաններում՝ առանց լեզվակրի հետ շփման» (Apeltauer, 1997, S. 15): Օտար լեզվի դասընթացը հաջողված է և արդյունավետ, եթե գործընթացի հիմքում միջմշակութային համատեքստն է: Երկրագիտական տարրի, պատմաաշխարհագրական, միջմշակութային տեղեկատվության ներմուծումն օտար լեզվի դասավանդման ծրագրում ոչ միայն ցանկալի բաղադրիչ է, այլ անհրաժեշտ: «Երկրագիտությունը միջնորդ է երկու լեզուների միջև» (Bischof, 1999, S. 24): Քերականական կանոնների և բառապաշարի դասավանդումից զատ օտար լեզվի դասը պետք է հենվի միջմշակութային տեքստերի, գեղարվեստական գրականության, պատմական ակնարկների, ժողովրդական բանահյուսությունից օրինակների, լեզվակիրների սովորույթների և ավանդույթների վերաբերյալ տեղեկատվության ուսումնասիրության վրա, որոնք կբացահայտեն տվյալ ազգի կամ ազգերի ազգային մտածելակերպի առանձնահատկությունները, լեզվական նրբությունները,

աշխարհընկալումը, կզարգացնեն սովորողների կարողունակությունները՝ կարդալու և հասկանալու տվյալ լեզվով ստեղծված գրականություն, ճիշտ օգտվելու տեղեկատվական ծառայություններից, ընթերցելու և թարգմանելու մամուլից, վարելու երկխոսություններ, թեմատիկ զրույցներ, որոնք կդարձնեն անհատին լեզվակրի սոցիալ-մշակութային լեզվամտածողությունն ընկալող, բազմամշակութային և հանդուրժող քաղաքացի: «Լեզուն մշակույթի, ազգային էության ուղղակի դրսևորումն է» (Stolze, 2011, S. 35):

Օտար լեզվի յուրացման ճանապարհին իրոյթները որպես խոչընդոտ

Օտար լեզվի դասավանդման ընթացքում առանձնահատուկ խոչընդոտներ են իրոյթները: Այստեղ չափազանց կարևորվում է ուսուցչի դերը, որը պետք է օգնի սովորողին, բացատրի և թարգմանի անձանոթ բառը, տարրը, երևույթը, օտար մշակույթում գոյություն ունեցող իրոյթը:

Իրոյթ հասկացության վերաբերյալ առաջին քննակումներից մեկը պատկանում է գերմանացի լեզվաբան Հ. Պաուլին, որը «անհրաժեշտ է համարում անձանոթը, անհայտը հասկանալ, թեկուզ և ոչ բացարձակ կամ ամբողջությամբ» (Paul, 1995, S. 391): Վ. Կոլլերը իրոյթը սահմանում է որպես «տվյալ երկրին հատուկ մշակութային տարր, քաղաքական, ինստիտուցիոնալ, սոցիալ-մշակութային, աշխարհագրական, իրողությունների անուններ» (Koller, 2004, S. 234): Նա իրոյթը դիտարկում է ոչ միայն որպես նյութական կամ հոգևոր մշակութային օբյեկտ, այլ այդ ամենին ավելացնում է տվյալ լեզվում գոյություն ունեցող հապավումները, դիմելու կամ հրաժեշտի ձևերը, անգամ ձայնարկություններն ու ժեստերը: «Եթե խոսքը իրոյթների մասին է, ապա այս համատեքստում կարող են դիտարկվել այնպիսի հասկացություններ, ինչպիսիք են՝ լեռ, իշխանություն, երկրի մայրաքաղաք, սովորույթներ, ավանդույթներ, ուտելիք, ճաշատեսակներ, խմիչք, գովազդ, կենդանիների տեսակներ: Լայն իմաստով բարբառները նույնպես կարող են դիտվել որպես իրոյթ» (Koller, 2004, S. 234): Կոլլերը, իր «Einführung in die Übersetzungswissenschaft» գրքում հանգամանորեն խոսելով իրոյթների մասին, անվանում է դրանք «իմաստային բացատներ, անցքերը, որոնք պետք է փակվեն և լրացվեն» (2004, S. 234):

Ռ. Շտուցեն իր «Übersetzungstheorien» գրքում, անդրադառնալով իրոյթներին, գրում է, որ մարդը պետք է լինի «երկմշակութային, լավ տիրապետի ելակետային և նպատակային մշակոյթներին» (2011, Տ. 186):

Իրոյթների յուրացմանն ուղղված ժամանակակից մեթոդներ

Գերմաներենը՝ որպես օտար լեզու, դասավանդելու գործընթացում ուսուցիչը կարող է իրոյթները ճիշտ և հասկանալի բացատրելուն հասնել՝ կիրառելով դասավանդման ավանդական և ժամանակակից տարբեր մեթոդներ կամ համակցելով դրանք միմյանց հետ: Այսպես՝ ուղղակի մեթոդի օգնությամբ իրոյթները կարելի է յուրացնել՝ դասին ներմուծելով հարցման տարաբնույթ առաջադրանքներ, երկխոսություններ, խաղեր, տեսալսողական մեթոդ կիրառելով՝ իրոյթները կարելի է ըմբռնել՝ երգեր լսելով, ուսումնական ֆիլմեր դիտելով, հաղորդակցական մեթոդը նպաստում է տվյալ իրոյթի շուրջը հաղորդակցական կարողունակության զարգացմանը: Սակայն իրոյթների լավ յուրացման գործում էական է սովորողների միջմշակութայնությունը, որը հատկապես ձևավորվում է գեղարվեստական գրականության, մամուլի, բնագիր տեքստերի ընթերցմամբ, շնորհանդեսներ և երկխոսություններ կազմելով, երկրագիտական, պատմական ֆիլմեր դիտելով:

Իրոյթների թարգմանությունը կատարվում է մի քանի եղանակով: Դրանցից ամենատարածվածը տվյալ իրոյթը տառադարձման կամ գրադարձության կանոններին համապատասխանեցնելն է: Այս դեպքում թարգմանության ենթակա լեզվում պահպանվում է ինչպես տվյալ բառի իմաստը, այնպես էլ լեզվական միջավայրի կոլորիտը (***կանցլերը*** Գերմանիայի Դաշնության վարչապետն է, իսկ ***բունդեսթագը***՝ գերմանական պառլամենտը): Մյուս եղանակը բառի բաղադրիչային թարգմանությունն է՝ (***Wunderkind*** -հրաշամանուկ, ***Wolkenkratzer***-երկնաքեր, ***Zeitnot***-ժամանակի սղություն), որի դեպքում թեև պահպանվում է բառի իմաստը, սակայն այն ոչ միշտ է արտահայտում լեզվական միջավայրի կոլորիտը: Անշուշտ, իրոյթը կարող է նաև թարգմանվել ուսումնասիրվող լեզվում եղած և իմաստով մոտ բառով կամ էլ անվանվել ընդհանուր տեսակը ցույց տվող որևէ այլ բառով, սակայն այստեղ վտանգվում է կոլորիտի պահպանության հարցը: Այդ պատճառով ուսուցիչը, մինչև դասի բուն նյութին անցնելը, պետք է նախօրոք դուրս գրի և ուսանողներին բացատրի իրոյթների իմաստները: Իսկ սովորածը ստուգել և ամրապնդել կարելի է՝ օգտագործելով դիդակտիկ նյութեր,

վերարտադրելով դրանք, կազմելով նմանատիպ փոքր երկխոսություններ: Այս եղանակները կհաղորդեն ուսանողին ոչ միայն միջմշակութային գիտելիք, այլև կհարստացնեն նրա բառապաշարը, կզարգացնեն քերականական և արտասանական կարողությունները:

Իրոյթները դասագրքերում և անհատական ընթերցանության տեքստերում

Գերմաներենը՝ որպես օտար լեզու դասավանդման նպատակով շատ գրքեր և դասագրքեր են գրվել: Գրեթե բոլոր դասագրքերում առանձնահատուկ բաղադրիչ է երկրագիտական տարրը: Շատերում հանդիպում ենք նյութեր Բեռլինի և նրա տեսարժան վայրերի վերաբերյալ: Hueber հրատարակչության «EM. Deutsch als Fremdsprache für Mittelstufe» դասագրքի երկրորդ դասի «Ընթերցանություն 1» բաժնում տեղադրված է տեքստ Բեռլինի և նրա տեսարժան վայրերի վերաբերյալ: Հավելենք, որ այս դասագրքով B1 մակարդակում գերմաներեն են սովորում Վ. Բրյուսովի անվան պետական համալսարանի գերմաներենի բաժնի ուսանողները, որոնք էլ գրքի 30-րդ էջում կարդում են հետևյալ տողերը՝

‘...Drüben, jenseits der **Spree** legten sich die **Ostberliner** Fans mit der **Stasi** an, um vom unerreichbaren Spektakel etwas mitzukriegen. Sie können sich in der Cafeteria des **Reichstags** erfrischen oder um 14 Uhr an der Führung teilnehmen...Mit ein paar Schritten Richtung Süden sind Sie bereits am **Brandenburger Tor** ...Ziel ist in jedem Fall der Bahnhof **Alexanderplatz.**’ (Perlmann-Balme, 2004, S. 30)

Տեքստում տեղ գտած *Reichstag, Spree, Brandenburger Tor, Stasi, Alexanderplatz* բառերն իրոյթներ են, նրանք չկան ուսումնասիրողին ծանոթ ոչ մի լեզվում: Այժմ քննության առնենք *իրոյթ* երևույթը՝ Reichstag բառի օգնությամբ: Բառակազմական առումով այն բարդ գոյական է, նրա առանձին բաղադրիչներն են՝ Reich (դինաստիա/հարստությունը), tag (առաջացել է tagen- նիստ գումարել բայից), սակայն նրանք չեն բացատրում բառի բուն իմաստը: Ուսանողներին *Ռայխստագ* բառի նշանակությունը բացատրելու համար դասավանդողը պետք է նրանց հետ կատարի պատմական էքսկուրս դեպի միջնադարյան Գերմանիա, երբ Ռայխստագը կայսեր, իշխանների և այլ պետական գործիչների հանդիպման վայրն էր: Լրացուցից ձևով դասին կարելի է ցույց տալ Ռայխստագը պատկերող նկարները կամ ֆիլմեր: Նմանապես՝ «**Շպրեի աղեղ**», «**Բրանդենբուրգյան դարպասներ**» կամ «**Ալեքսանդրի**

հրապարակ» վայրերը կան միայն Բեռլինում, նրանք իրոյթ են և կարիք ունեն լրացուցիչ մեկնության: Այս համատեքստում առաջարկվում է դիտել նաև տեսանյութեր, ֆիլմեր, որոնք էլ պատկերավոր կդարձնեն իրոյթների բացատրությունը և կօգնեն արագ յուրացնել: Վ.Բրյուսովի անվան պետական համալսարանի գերմաներենը՝ որպես 2-րդ կամ 3-րդ օտար լեզու, ուսումնասիրող ուսանողները A1 և A2 մակարդակներում գերմաներեն սովորում են գերմանական Hueber հրատարակչության կողմից լույս ընծայած ‘Themen Aktuell’ դասագրքով: Գրքի 122 էջում ներկայացված է երկրագիտական տեքստ, որտեղ կարդում ենք՝

‘Der Zeitglockenturm, ‘**de Zytglogge**’, wie die Schweizer sagen, steht in der Altstadt...Dieses **Riesenrad** im Wiener **Prater** ist 61 Meter hoch.’ (Aufderstraße, 1997, S. 122)

‘**De Zytglogge**’, ‘**Riesenrad**’, ‘**Prater**’ բառերը իրոյթներ են, նրանք թարգմանելի չեն, տեսարժան վայրերի անվանումներ են Բեռնում և Վիեննայում, և նրանց բացատրման ամենահարմար եղանակներից է նյութի դիդակտիզացիան:

Ուսանողներն իրոյթների հանդիպում են հատկապես տնային ընթերցանության դասաժամին, երբ կարդում են հատվածներ գեղարվեստական գրականությունից: Վերջինս, հանդիսանալով «մշակույթի վկա» (Neuner, 1993, S. 61), լավագույնս արտահայտում է սովյալ ժողովրդի բնավորությունը, նրա հոգեկերտվածքը:

Այսպես՝ գերմանացի նովելիստ Մ. Լ. Կաշնիցի «Գեր երեխան» պատմվածքն ընթերցելիս՝ ուսանողները կարդում են հետևյալ նախադասությանը՝

‘Ich weiß nicht, sagte das Kind, und wie es dasaß in seinem haarigen **Lodenmantel**, glich einer fettigen Raupe...’ (Kaschnitz, 2000, S. 321).

Նախադասության մեջ տեղ գտած ‘**Lodenmantel**’ բառն իրոյթ է, բարդ գոյական՝ բաղկացած երկու բաղադրիչներից, որոնցից երկրորդը հայերեն վերարկու բառն է, իսկ առաջինը կարիք ունի լրացուցիչ պարզաբանման: ‘Langenscheidts Großwörterbuch. Deutsch als Fremdsprache’ բառարանում der **Loden** բառը բացատրվում է հետևյալ կերպ՝ Loden- ‘ein sehr dickes Material aus Wolle, aus dem man Mäntel macht’ (Langenscheidts, 2000, S. 630) (հաստ կտոր՝ վերարկու կարելու համար): Այսինքն՝ Lodenmantel-ը հաստ կտորից վերարկուն է: Իսկ ահա ավստրիացի գրող Հ. Ֆրիդլի «Ինկրաստացիա կամ պետական

խորհրդական Բիերնիզերի կյանքից» պատմվածքը սկսվում է հետևյալ տողերով՝

‘Es hatte seinen Dienst bei der **k.u.k.** Statthalterei des Erzherzogtums ob der Enns der spätere Wirkliche Amtsrat Franz Joseph Bieringer im Jahre 1906 nach drei gedienten Jahren im Dragonerregiment Nr.4 begonnen.’ (Friedl, 1973, S. 266)

Այստեղ՝ ‘**k.u.k.**’ հապավումն իրոյթ է, որը բացվում է որպես kaiserlich und königlich (կայսերական և թագավորական): Դասավանդողը պետք է պարզաբանի, որ այն հատուկ է միայն գերմանախոս տարածքին և պարունակում է երկրագիտական, պատմական բաղադրիչ (այսպես էին անվանում Ավստրո-Հունգարական միապետությունում բոլոր պաշտոնական կառույցները՝ կայսերական՝ ի նկատի ունենալով Ավստրիայի կայսերը, և թագավորական՝ ենթադրելով Հունգարիայի թագավորին): Այսպիսի հապավումները բացատրել կարելի է հատկապես տվյալ պատմական նյութի վերաբերյալ շնորհանդեսների կամ ճանաչողական գրույցների օգնությամբ:

Ձայնարկությունները նույնպես կարող են իրոյթներ դիտվել: Վ. Բորխերտի «Չէ՞ որ առնետները գիշերը քնում են» պատմվածքում ուսանողները կարդում են հետևյալ հատվածը՝

‘...Pah, kann mir denken, was in dem Korb ist, meinte Jürgen geringschätzig, Kaninchenfutter.’ (Borchert, 1969, S. 6)

‘**Pah**’ ձայնարկությունն իրոյթ է: Ըստ ‘Langenscheidts Großwörterbuch’ բառարանի՝ (2000, S. 735) այն արտահայտում է արհամարհանք, մինչդեռ հայերենում արտահայտում է զարմանք, հիացմունք, արհամարհանք:

Իրոյթների յուրացման ճանապարհին շատ մեծ է ուսուցչի դերը, ումից պահանջվում են ինչպես լեզվական լավ գիտելիքներ, այնպես էլ մեթոդական բարձր պատրաստվածություն, որոնց օգնությամբ նա կարող է դասը այնպես կազմակերպել, որ բառապաշարի և քերականական կանոնների ուսուցումից զատ ուսանողներին հաղորդի երկրագիտական նյութ, զարգացնի նրանց միջմշակութայնությունը, նրանց փոխանցի լեզվական միջավայրի կոլորիտը: Այս ամենին կարելի է հասնել՝ կիրառելով տարբեր մեթոդներ, օգտագործելով տարաբնույթ տեքստեր, հոդվածներ, տեսանյութեր, ցուցապաստառներ, նկարներ, փոքրիկ

Ֆիլմեր, տեսահոլովակներ, որոնք լավագույնս կբացահայտեն անծանոթ բառի բուն իմաստը:

Վարժություններ, որոնք նպաստում են իրոյթների յուրացմանը

Ստորև ներկայացվում են վարժությունների տիպեր, որոնք նախատեսված են ուսանողների կողմից իրոյթների յուրացմանը նպաստելուն: Վերջիններս փորձարկվել են Վ.Բրյուսովի անվան պետական համալսարանում գերմաներենի իմացության լեզվական A1, A2, B1 մակարդակներում:

Բացատրական վարժություններ: Ուսանողներից մեկը սեփական բառերով բացատրում է ուսուցանվող բառը կամ երևույթը, իսկ մյուսը ստուգում է այդ բացատրության ճշտությունը՝ նախապես իմանալով նրա ճիշտ նշանակությունը: Նմանատիպ վարժությունները կարելի է կազմակերպել հիմնականում հարց ու պատասխանի և երկխոսությունների օգնությամբ:

Թարգմանական վարժություններ: Դրանք կիրառվում են հատկապես տնային կամ անհատական ընթերցանության ժամանակ: Բնագրում հանդիպող իրոյթը կարելի է ստուգել՝ մայրենի լեզվով կատարված թարգմանության հետ համեմատելով: Այսպիսի վարժություններ կարելի է կատարել, եթե տվյալ գեղարվեստական գրականությունից նյութն արդեն իսկ թարգմանված է մայրենիով:

Նկարագրական վարժություններ: Մամուլից դուրս գրել հապավումներ և փնտրել դրանք հապավումների բառարաններում: Հապավում-իրոյթները փորձել կռահել նյութի համատեքստից: Նման վարժությունները հարստացնում են բառապաշարը և բարձրացնում լեզվական կարողությունները:

Տեքստային վարժություններ: Շնորհանդեսների, փոքրիկ գրույցների, «երկխոսությունների կազմում, դրանք օգնում են վարժվել» (Dauviller, 2004, S. 97), հասկանալ ու յուրացնել տվյալ իրոյթի իմաստը: Ընդ որում, տվյալ աշխատանքը կարելի է նախապես հանձնարարել ուսանողներից մեկին, որն էլ կպարզաբանի իրոյթի իմաստը: Այս աշխատանքը բարձրացնում է լեզվական հմտությունները:

Տեղադրական վարժություններ: Կետերի փոխարեն տեղադրել բաց թողնված իրոյթներն՝ ըստ իմաստի, որոնք ուսանողներին հնարավորություն են տալիս հասկանալ և ամրապնդել իրոյթների նշանակությունը, բարձրացնում են նրանց լեզվական կարողությունները:

Բացատներով վարժություններ: Լրացնել բացատները՝ վարժության վերևում կամ ներքևում տրված իրույթների օգնությամբ: Ուսանողների մոտ զարգանում է համատեքստից կռահելու կարողունակությունը:

Արտասանական վարժություններ: Լսել և համեմատել իրույթի հնչողությունը բնագրում և թարգմանված լեզվում: Նման վարժությունները լավացնում են լսողական և արտասանական կարողությունները:

Բառակազմական վարժություններ: Բացատրել իրույթները բառակազմորեն և համեմատել բաղադրիչների առանձին նշանակություններն իրույթի ամբողջական իմաստի հետ: Այսպիսի վարժությունները նպաստում են իրույթների և նրանց գրելաձևի ճիշտ հասկանալուն:

Ներկայացված վարժությունները միտված են նպաստելու ուսանողների կողմից իրույթների յուրացման արդյունավետության բարձրացմանը, ամրապնդում են նրանց լեզվական հմտություններն ու կարողությունները, հիմք են ծառայում դասն ավելի հետաքրքիր և ստեղծարար անցկացնելուն: Այս վարժություններով բարձրացվում են ուսանողների ինչպես անհատական, այնպես էլ խմբային աշխատանքներ կատարելու ունակությունները:

Եզրակացություն

Մեր ուսումնասիրությունները ցույց տվեցին, որ իրույթներն ամենուր են՝ կյանքում, կենցաղում, գերմաներենի դասագրքերում, գեղարվեստական գրականության մեջ, մամուլում, «բնագիր տեքստերում: Վերջիններս ոչ միայն պատկերում են իրականությունը, այլև համապատասխանում են մայրենի լեզվի նորմերին» (Biechele, 2003, S. 41): Նրանց սխալ մեկնաբանությունը հանգեցնում է իմաստային սխալի կամ թյուրըմբռման: Այդ պատճառով էլ իրույթները բացատրելու նպատակով դասավանդողին ստորև առաջարկվում են միջոցներ, որոնք, ըստ մեզ, կհանգեցնեն սովորողների կողմից նյութի արդյունավետ յուրացմանը՝

1. ընդգրկել դասընթացում երկրագիտական, աշխարհագրական և պատմական նյութեր, տվյալ ժողովրդի սովորույթների և ավանդույթների մասին ակնարկներ,

2. ընթերցել համապատասխան գեղարվեստական գրականություն կամ մամուլ, որտեղ հանդիպում են իրույթներ և պարզաբանել դրանք,
3. կիրառել դիդակտիկ նյութեր՝ փոխանցելու համար իրույթների ոչ միայն իմաստը, այլև լեզվական միջավայրի կոլորիտը,
4. ցուցադրել բնագիր ֆիլմեր, ունկնդրել բնագիր երգեր,
5. կատարել հաղորդակցական տարաբնույթ վարժություններ, գործնական առաջադրանքներ, իրույթներով կազմել երկխոսություններ, իրավիճակներ,
6. հանձնարարել ուսանողներին պատրաստել շնորհանդեսներ, զեկույցներ:

Այսպիսով՝ գերմաներենը որպես օտար լեզու ուսումնասիրելիս, իրույթները չպետք է խոչընդոտ և անհաղթահարելի պատնեշ հանդիսանան: Նրանք հանդիպում են լեզվական բոլոր մակարդակներում և օգնում են ուսումնասիրողին լավ հասկանալու լեզուն, տվյալ լեզվով խոսողի մտածելակերպը, պատկերացումները, աշխարհայացքը: Միայն նման համալիր գործողությունների շնորհիվ կարելի է հասնել օտար լեզվի դասավանդման ճիշտ և արդյունավետ կազմակերպմանը և իրույթների լիարժեք յուրացմանը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Apeltauer Ernst, Grundlagen des Erst- und Fremdsprachenerwerbs, Universität Gesamthochschule Verlag, Kassel, 1997:15
2. Aufderstraße Hartmut, Themen neu, Max Hueber Verlag, München, 2000:122
3. Biechele Markus, Padro's Alicia, Didaktik der Landeskunde, Goethe Institut Verlag, München, 2003:41
4. Bischof Monika, Kessling Viola, Landeskunde und Literaturdidaktik, Fernstudieneinheit3, Goethe Institut Verlag, München, 1999:24
5. Borchert Wolfgang, Nachts schlafen die Ratten doch, Hochschule Moskau Verlag, 1969:6
6. Dauvillier Christa. Levy-Hillerich Dorothea, Spiele im Deutschunterricht, Goethe Institut Verlag, München, 2004:97

7. Erll Astrid, Gymnich Marion, Interkulturelle Kompetenzen, Klett Lerntraining Verlag, Stuttgart, 2015:11
8. Friedl Hermann, Die Verkrustung oder aus dem Leben des Amtsrates Bieringer, Moskau, 1973:266
9. Kaschnitz Marie Luise, Das dicke Kind, (Wir lesen Deutsch),Moskau, 2000:321
10. Koller Werner, Einführung in die Übersetzungswissenschaft, A. Franke Verlag, Tübingen und Basel, 2004:234
11. Marwitz Jehle, Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache, Langenscheidts Verlag. Berlin München, 2000:630,735
12. Neuner Gerhard, Hunfeld Hans, Methoden des fremdsprachlichen Deutschunterrichts, Universität Gesamthochschule Verlag, Kassel, 1993:61
13. Paul Hermann, Prinzipien der Sprachgeschichte, De Gruyter Verlag, Berlin, 1995:391
14. Perlmann- Balme, Schwalbe Susanne, EM. Hauptkurs, Deutsch als Fremdsprache für die Mittelstufe, Max Hueber Verlag, München, 1997:30
15. Stolze Radegundis, Übersetzungstheorien, Narr Verlag, Tübingen, 2011:35

ЭЛЛА АВАГЯН - ПРЕОДОЛЕНИЕ ТРУДНОСТЕЙ УСВОЕНИЯ РЕАЛИЙ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ НЕМЕЦКОМУ ЯЗЫКУ

Ключевые слова: реалии, языковая среда, страноведческий материал, эффективная коммуникация, культурная идентичность

При изучении немецкого языка, как иностранного, учащиеся часто сталкиваются с элементами, словами, явлениями, которых нет ни в их родном языке, ни в других знакомых им языках. Они характерны только для этого языка. Такие явления действительно существуют. В данной статье исследуется специфика трудностей обучения реалий и современные методы обучения, используемые для их преодоления.

Методы, способы и упражнения, предложенные в статье, апробированы в государственном университете им. В.Брюсова среди студентов, изучающих немецкий язык в качестве профилирующего языка, а также среди студентов, изучающих немецкий, как второй и третий иностранный язык с языковым уровнем А1, А2, В1. Во всех предлагаемых методах ключевыми является идея о том, что

эффективность усвоения языковых реалий предполагает урок, построенный на страноведческой основе, где параллельно с обучением лексике и грамматическим правилам необходимо прививать учащимся межкультурные знания, передавать им нюансы изучаемого языка.

ELLA AVAGYAN - OVERCOMING OF LEARNING REALIA IN THE PROCESS OF TEACHING GERMAN LANGUAGE

Keywords: *realia, linguistic environment, area-study material, effective communication, cultural identity*

While studying German as a foreign language students often come across with elements, words, phenomena that are specific only to that language and do not exist in their mother tongue or in other languages they know. Such words are realia. This article explores the specifics of student learning difficulties and the modern teaching methods used to overcome them.

A foreign language lesson is effective if it is based on an intercultural component. The study of information on geographical texts, fiction, historical reviews, customs and traditions of native speakers reveals the peculiarities of the national mentality, linguistic features of the given nation. Through them, learners develop the ability to read and understand native language literature, using information services correctly, reading the press, having dialogues and conversations.

Methods, techniques and exercises suggested in the current article have been tested in Bryusov State University for teaching German as a 2nd and 3rd foreign language to learners at A1, A2, B1 levels.

Ներկայացվել է՝ 12.05.2022

Գրախոսվել է՝ 12.05.2022